

الْمَاضِي - רצ"י הפועל בזמן עבר

1. הפועל בערבית דומה מאוד לפועל בעברית. מתוך נטיית הפועל אנו יכולים ללמוד על:
 - א. מי ביצע את הפעולה (כינוי הגוף - למשל: "אכלתי" - אני אכלתי)
 - ב. מתי הפעולה התבצעה (עבר, עתיד, הווה, ציווי)
 - ג. איזו פעולה התבצעה (אופי הפעולה חבוי במשמעות של שלוש אותיות השורש)
2. בפועל בערבית קיימים בניינים, כמו בעברית (פָּעַל, פְּעַל וכו') ונהוג לכנותם בשמות (פְּעַל, פְּעָל, פְּעֵל, פְּעֻל, פְּעִיל וכו') או במספרים - "בניין ראשון", "בניין שני" וכו'.
3. את שלוש אותיות השורש נהוג לכנות, עפ"י סדר הופעתן: פ' הפועל, ע' הפועל, ל' הפועל.
4. אנחנו נלמד את נטיית הבניין הראשון - פֻּעַל.

בניין ראשון - זמן עבר

1. מבנה הפועל בעבר: שלוש אותיות שורש + תוספת
2. בזמן עבר קיימים שלושה משקלים של פעלים הנבדלים זה מזה בתנועת ע' הפועל:

كَتَبَ , ذَهَبَ , بَدَأَ (ע' הפועל מנוקדת בפתחה) - המשקל הנפוץ ביותר
 شَرِبَ , لَبَسَ , فَهَمَ (ע' הפועל מנוקדת בכסרה) - נפוץ אבל פחות
 كَبُرَ , كَثُرَ , حَسُنَ (ע' הפועל מנוקדת בדמה) - נדיר
3. שימו לב ! פועל ממשקל מסוים לעולם לא ישתנה למשקל אחר. לדוגמה, הפועל شَرِبَ ינוקד בַּפְסָרָה בע' הפועל, לכל אורך הנטייה.

גוף	תבנית
أَنَا	ـَـ َـ َـ ُ
أَنْتَ	ـَـ َـ َـ ُ
أَنْتِ	ـَـ َـ َـ ُ
هُوَ	ـَـ َـ َـ
هِيَ	ـَـ َـ َـ ُ

נטיית גופי היחיד

משקל	כינוי גוף	אָנָא	אַנְתָּ	אַנְתִּי	הוּא	הִיא
כָּתַבְ	כָּתַבְתִּי	כָּתַבְתָּ	כָּתַבְתְּ	כָּתַבְתִּי	כָּתַבְ	כָּתַבְתְּ
שָׁרַבְ	שָׁרַבְתִּי	שָׁרַבְתָּ	שָׁרַבְתְּ	שָׁרַבְתִּי	שָׁרַבְ	שָׁרַבְתְּ
קָבַרְ	קָבַרְתִּי	קָבַרְתָּ	קָבַרְתְּ	קָבַרְתִּי	קָבַרְ	קָבַרְתְּ

נטיית גופי הרבים

תבנית	גוף
נַחֲנוּ	נַחֲנוּ
אַתֶּם	אַתֶּם
אַתְּנָה	אַתְּנָה
הֵם	הֵם
הֵנָּה	הֵנָּה

כינוי גוף	משקל	נַחֲנוּ	אַתֶּם	אַתְּנָה	הֵם	הֵנָּה
כָּתַבְ	כָּתַבְנָה	כָּתַבְתֶּם	כָּתַבְתִּין	כָּתַבְתִּין	כָּתַבְתִּין	כָּתַבְתִּין
שָׁרַבְ	שָׁרַבְנָה	שָׁרַבְתֶּם	שָׁרַבְתִּין	שָׁרַבְתִּין	שָׁרַבְתִּין	שָׁרַבְתִּין
קָבַרְ	קָבַרְנָה	קָבַרְתֶּם	קָבַרְתִּין	קָבַרְתִּין	קָבַרְתִּין	קָבַרְתִּין

דגשים

צורת הנסתרים הֵם מסתיימת באותיות וא נחות, אינן נשמעות ואין מנוקדות.

צורות נַחֲנוּ ו- הֵנָּה מסתיימות בצליל דומה, אך באותיות שונות:

נַחֲנוּ מסתיימת ב- א ו- הֵנָּה ב- נ.

שלילת העבר

לשלילת פועל בעבר מוסיפים את המילית מָא לפני הפועל:

לא כתב - מָא כָּתַבְ

לא שתיתם - מָא שָׁרַבְתֶּם

לא הלכו - מָא זָהְבוּ

תרגילים

1. סמנו את גוף עושה הפעולה:

אָכַלְתִּי - אָנָּה / אָנְתִּי / הוּא / הִיא
 שָׁמַעְתִּי - אָנָּה / אָנְתִּי / הוּא / הִיא
 וָסַלְתִּי - אָנָּה / אָנְתִּי / הוּא / הִיא
 זָהַבְתִּי - אָנָּה / אָנְתִּי / הוּא / הִיא
 הִרְבֵּיתִי - אָנָּה / אָנְתִּי / הוּא / הִיא
 פָּהֵמָה - אָנָּה / אָנְתִּי / הוּא / הִיא

2. השלימו על פי הדוגמה:

אָנְתִּי (נָזַלְ) _____ אָנָּה (בָּחַתְ) _____ אָנְתִּי (לִיֵּס) _____
 הִיא (דָּחַלְ) _____ אָנְתִּי (פָּתַחְ) _____ הוּא (וָצַעְ) _____
 אָנְתִּי (חָמַלְ) _____ אָנָּה (בָּדָאְ) _____ הִיא (נָזַלְ) _____
 אָנָּה (טָלַבְ) _____ אָנְתִּי (אָכַלְ) _____ הוּא (אָסַף) _____

3. הטו את הפעלים בסוגריים על פי הגוף המתאים להבנת המשפט. תרגמו את המשפטים.

- א. יَا بِنْتِي, إِلَى أَيْنَ _____ (ذَهَبَ) أُمِّي؟ _____
- ב. مَنْ كَتَبَ فِي دَفْتَرِي؟ أَنَا _____ (كَتَبَ) _____
- ג. يَا زِيَاد, مَتَى _____ (وَصَلَ) إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ _____
- ד. أُمِّي _____ (خَرَجَ) ثُمَّ _____ (رَجَعَ). _____
- ה. أَخِي الصَّغِير _____ (كَسَرَ) يَدَهُ الْيَوْمَ. _____

4. השלימו את הטבלה.

קָבַר	قَرَأَ	رَكِبَ	عَمِلَ	تَرَكَ	
				تَرَكَتُ	أَنَا
			عَمِلْتُ		أَنْتَ
		رَكَبْتُ			أَنْتِ
	قَرَأَ				هُوَ
كَبُرْتُ					هِيَ

5. סמנו רק פעלים בזמן עבר:

دَرَسُوا أَكْتُبْ ذَهَبْنَا أَكَلْتُمْ نَسَمِعُ وَصَلْنَا رَجَعْتُ
رَأَيْتُنَّ تَنْزِلُ خَرَجْتُ هَرَبْتُ سَمِعَ يَعْمَلُ كِتَابُكَ

6. סמנו רק את אותיות השורש:

لَعِبُوا فَهِمْتُ أَخَذْتُ نَزَلْتُنَّ عَمِلَ ذَهَبْنَا فَتَحْنَا جَلَسْتُمْ

7. סמן את כל הפעלים שפ' הפועל שלהם היא האות ואו (ו):

وَكَانَتْ وَصَلْتُمْ وَفَتَحْنَا وَفَاةً وَرَدُّوا وَقَفَ وَكَسَرْتُ وَوَضَعَنْ

8. כתבו לפני כל פועל את כינוי הגוף המתאים לו (בערבית):

____ דَرَسْتَنْ ____ ذَهَبُوا ____ كَتَبْتَ ____ عَمِلُوا ____ سَمِعَ
____ خَرَجْتُمْ ____ وَصَلْنَا ____ تَرَكْتُ ____ نَزَلْتُ ____ وَقَفَ

9. מתחו קו בין הפועל לכינוי הגוף המתאים:

دَرَسُوا	أَنَا	نَحْنُ	رَأَيْتُنَّ
خَرَجْتُ	أَنْتَ	أَنْتُمْ	هَرَبْتُ
سَمِعَ	أَنْتِ	أَنْتَنَّ	وَقَفْتُمْ
ذَهَبْنَا	هُوَ	هُمْ	وَصَلْتُ
أَكَلْنَا	هِيَ	هُنَّ	رَجَعْتُ

10. סמן את התרגום הנכון למשפטים הבאים:

מרים פתחה את הדלת	فَتَحَتْ مَرِيَمَ الْبَابَ /	فَتَحَتْ مَرِيَمَ الْبَابَ
לא שתינו קפה	مَا شَرِبْتُمْ الْقَهْوَةَ /	مَا شَرَبْنَا الْقَهْوَةَ
הגעתי לכיתה	وَصَلْتُ إِلَى الصَّفِّ /	وَصَلْتُ إِلَى الصَّفِّ
אתן לא גרתי באילת	مَا سَكَنْتُنَّ فِي إِيلات /	مَا سَكَنُوا فِي إِيلات
הם למדו את השפה הערבית	دَرَسْنَا اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ /	دَرَسُوا اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ
את לא נסעת לירדן	مَا سَافَرْتُ إِلَى الْأُرْدُنِّ /	مَا سَافَرْتُ إِلَى الْأُرْدُنِّ
האם ידעת היכן ביתי?	هَلْ عَرَفْتَ أَيْنَ بَيْتِي ? /	هَلْ عَرَفَ أَيْنَ بَيْتِي ?
האיש נסע באוטובוס	رَكِبَ الرَّجُلُ الْبَاصَ /	رَكِبَتْ الرَّجُلُ الْبَاصَ
הן אכלו תפוחים ובננות	أَكَلْنَا التُّفَّاحَ وَالْمُوزَ /	أَكَلْنَ التُّفَّاحَ وَالْمُوزَ

_____ דַרְסְתִּי _____ מָא עֲרַפְתִּי _____ רַגְעַן _____
 _____ מָא זָכַרְתִּי _____ עָמְלוּ _____ מָא וַסַּלְתִּי _____
 _____ זָהַבְתִּי _____ מָא פִתַּחְתִּי _____ וַזַּעַן _____
 _____ מָא רָאִיתִי _____ מָא פִהֶם _____ מָא וַקַּעְנָא _____

12. תרגם לערבית (בעזרת המילון) :

_____ הן ישבו _____ לא שתינו _____ לא חליתי _____
 _____ לא קרה _____ חשו _____ ירד _____
 _____ לא שלטה _____ כָּלָה _____ לא ברחו _____
 _____ נשאתן _____ טיפסָה _____ בטח ב... _____

13. בחרו את הפועל המתאים מתוך הסוגריים ואח"כ תרגמו את המשפט :

- א. יָא אֲבִי, הֲלִי **﴿قَرَأْتُ/قَرَأْتَ﴾** الْكِتَابَ الْجَدِيدَ الْيَوْمَ ?
 ב. יָא בְנָת, מַתִּי **﴿ذَهَبْتُ/ذَهَبْنَ﴾** إِلَى الْمَدْرَسَةِ ?
 ג. יָא מַלִּיקַתِ الصَّفِّ, הֲלִי **﴿دَرَسْتُ/دَرَسْتَ﴾** اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ ?
 ד. **﴿دَرَسْتُ/دَرَسْتَ﴾** وَدَادَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ فِي الصَّفِّ الثَّامِنِ .
 ה. יָא אוֹלָד, إِلَى אֵינִי **﴿ذَهَبُوا/ذَهَبْتُمْ﴾** فِي اللَّيْلَةِ ?
 ו. הֵם מָא **﴿دَخَلُوا/دَخَلْنَ﴾** الْمَدِينَةَ فِي الصَّبَاح

14. הטו את הפועל בהתאם לגוף המבוקש :

הכינוי	השורש	הצורה	הכינוי	השורש	הצורה	הכינוי	השורש	הצורה
אַנְתְּ	אָחַד	_____	נַחְנֻ	סָרַק	_____	הֵם	וַסַּל	_____
הֵן	אָסַפ	_____	אַנְתְּ	סָקַט	_____	אַנְתְּ	וַזַּע	_____
אַנְתִּי	אָכַל	_____	אָנָּה	סָכַן	_____	הִיא	וַקַּע	_____

15. תרגם את צורות הפועל לעברית:

_____	قَرَأْتُ	_____	سَأَلْتُ	_____	أَخَذْتُ
_____	كَتَبُوا	_____	سَرَقْتَنَ	_____	أَسِفْنَا
_____	كَسَرَنَ	_____	سَقَطْنَا	_____	أَكَلْتُمْ
_____	لَبِسْتُ	_____	سَكَنْتَ	_____	بَحَثْتُ
_____	لَعِبَ	_____	سَمَحُوا	_____	بَدَأَنَّ

16. נתח את הפעלים בטבלה:

צורת הפועל	שורש	גוף	תרגום
بَدَأْتُ			
بَعَثْتُ			
جَلَسْتُ			
كَشَفْنَا			
حَكَمْتُ			
سَمَحْنَا			
سَمِعْتُ			
شَرَبُوا			
شَعَرُوا			
شَمَلْتُ			

17. השלם את הנתונים החסרים בטבלה בעזרת המילון:

צורת הפועל	שורש	גוף	תרגום
عَرَفْتُ			
	عَمِلَ	أَنَا	
			פתיחה
	فَحَصَ	أَنْتِ	
فَهُمْ			
			טיפוס
	ضَحِكَ	هُنَّ	
وَرَدُوا			
	وَصَلَ	نَحْنُ	
وَضَعْنَا			
			נפילתי
نَشَرْتُ			
	خَرَجَ	أَنْتَنَ	
دَخَلُوا			